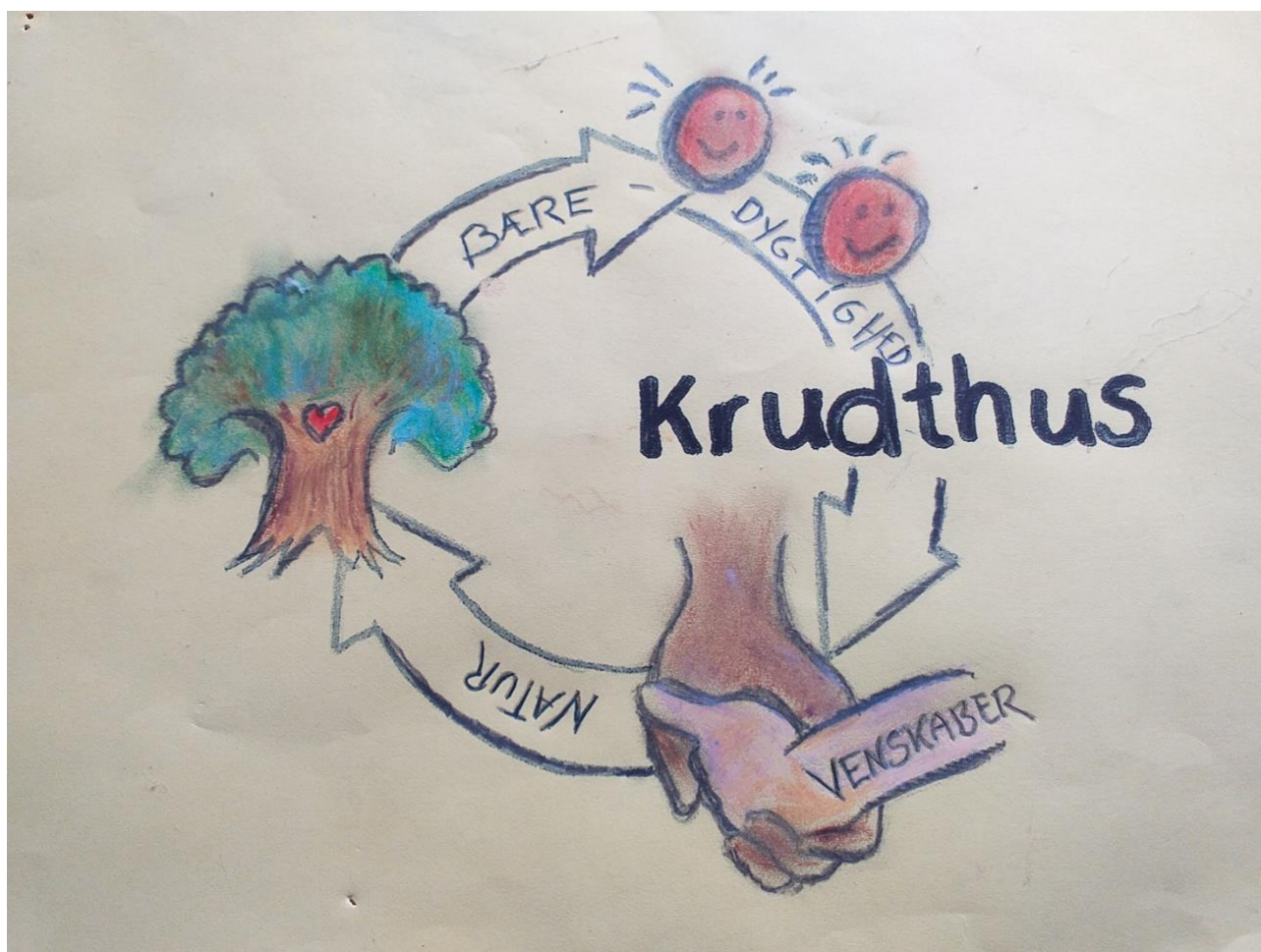

Styrkede pædagogiske læreplan for Skovbørnehaven Krudthus 2020

Med hjertet forandrer vi verden!

**Styrkede
pædagogiske
lærerplaner**

DET FÆLLES PÆDAGOGISKE GRUNDLAG

Alsidig personlig udvikling

§ 3 i bekendtgørelsen om pædagogiske mål og indhold i de seks læreplanstemaer

1. *Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.*
2. *Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til at deltage i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.*

Hvad vægter vi:

At børn, der forlader Krudthus er fulde af compassion, kan finde indre ro og fordybelse og er parate til at erobre verdenen ud fra mottoet: ' Med hjertet forandrer vi verden!'. At børnene udvikler livsglæde, livsduelighed, nysgerrighed og gåpåmod. Dette gøres ved at give børnene: følelsen af at høre til og føle sig tryk, få rige erfaringer og opleve af at deres meninger har værdi.

Læringsmiljøer:

Vi understøtter børnene i at **eksperimentere og tro på egne evner**. Vi giver de enkelte børn mulighed for udfordringer, der rykker ved børnenes personlige grænser. Der er mange muligheder udendørs: Hvor hurtigt kan jeg løbe, hvor højt kan jeg klatre, hvor stejl en skrænt kan jeg komme op/ned af, tør jeg spise en myre eller smage på brændenælde, holde en regnorm i hånden eller kan jeg tegne en salamander?

Vi forsøger ofte at lade **børnene selv finde svarene**, når de oplever udfordringer f.eks. 'Hvordan kommer jeg op i det træ?' Andre gange **støtter og guider vi dem** i at lære nyt fx ved at vise dem, hvor de skal sætte fødderne for at komme ned fra træet igen.

Undervejs giver vi børnene tid til at øve sig længe i den pågældende situation. Der gives plads til **at prøve ting af og fejle** og prøve igen og måske lykkedes. Børnene må gerne være frustreret undervejs og mærke denne følelse og forholde sig til den. Det kan være, når børnene ikke lige synes tegningen ligner det ønskede eller børnene bliver våde efter at testet hvor dyb er vandpytten. Når børnene således har afprøvet vandpyttens dybde og er blevet våde og kolde må de hjem og skifte tøj. Det kan være god læring at **mærke sin grænse og kunne finde særlige kræfter frem og overvinde sig selv** - gerne med hjælp fra andre. Det er også okay ikke turde alting f.eks. når edderkoppen er for utryk og afskyelig at holde i hånden.

Læringsmiljøer, der kan give børnene følelsen af **at lykkedes og mestre**, er vigtige. **Glæden og stoltheden**, der opstår, når børnene opnår nye mål og nye erkendelser, overvinder udfordringer, og flytter sine grænser er helt eksistentiel. F.eks. når børnene endelig klatrer op og oplever suset i trætoppen og ser verdenen fra en helt

ny vinkel. Vi tror på, at når børnene har kæmpet for at nå målet og mærket jubelfølelsen, får de mod på endnu flere udfordringer.

Samtidig skal børnene opleve, at de har betydning for andre, og at de **bidrager til fællesskabet**. Vi giver mulighed for at lade børnene **lære af hinanden** f.eks. med råd og vejledning til hvordan, de klatrer op i et træ. Eller hvordan man trøster en ven, der er ked af det.

Børnene lærer bl.a. at være **'1.hjælper'**. Én '1. hjælper' er det barn, der først viser omsorg for et andet barn, der har brug for hjælp og er ked af det. Barnet kalder ikke bare på den voksne, men lærer selv at tage at være opmærksom på sine kammerater og tage ansvar. Samtidig er glæden ved at hjælpe og give en kammerat kram og trøst og derefter at modtage et smil herfor meget stor. Vi hjælper således børnene til at opdage hvad de selv kan, bidrage til andres læring og udvise compassion.

Vi har **høns og kat** som bidrager til børnenes personlige udvikling. Børnene mærker egne følelser og sætter sig ind i dyrenes følelser og handler på måder, der støtter spillet med dyrene. Børnene lærer således, at aflæse ønsker og behov selv om den anden ingen talesprog har. Børnene udvikler også evnen til at kunne gøre noget for en anden uden at forvente at få noget igen. **Empati og compassion** udvikles f.eks. når børnene forsigtigt holder dyrene og sanser kattens bløde pels og mjaven. Vi ønsker at gøre børnene bevidste om følelser. F.eks. hvad der gør dem selv glade eller hvad det gør ved dem selv, når de gør andre glade. Vi har et compassion træ, hvor børnene kan hænge et hjerte op, når de har været en god ven. Et blad når de har gjort noget godt for naturen. En sol op, når har mærket glæden inde i sig selv ved det gjorde.

Periodevis har vi heltetræning, som har fokus på egenskaber som mod, visdom, styrke, gøre gode gerning og være en god ven. Men en god helt skal også turde sige fra, også til en ven.

I skovens stille dybe ro findes læringsmiljøer, hvor børnene har mulighed for at **være tilstede i nuet**. Der er mulighed for, at børnene oplever følelsen af **helt**

uforstyrrethed og fordybelse. Det kan være børnene trækker sig lidt væk i legen bag nogle buske sammen med et par venner eller lægger sig på ryggen og ser skyerne danse over himlen eller lægger sig i det høje græs og ser insekterne summe omkring sig eller måske klatrer højt op i et træ og skuer udover verden. Børnene får herved mulighed for at finde ro og følelsen af nærhed sig selv og til naturen.

I garderoberne arbejder vi med **selvhjulpenhed** som en vigtig del af barnets personlige udvikling. Børnene bruger meget tid på at tage tøj af og på, og de guides og opmuntres til selv at kunne og til at hjælpe deres kammerater. Fællesskabet fra garderoben tages ofte med ud i legen når tøjet er på, og børnene ser egne og hinandens kompetencer i et bredere perspektiv.

Vi vægter læringsmiljøer med plads til **leg**, som giver børnene mulighed for at styrke deres **deltagelsesmuligheder**. Vi voksne støtter, deltager i og inspirerer, så alle børn får mulighed for afprøve forskellige roller og være **medskabere** af legen. I legen lærer børnene at **udtrykke egne meninger og holdninger** og opleve at disse tæller og har betydning for fællesskabet.

Udendørs har vi masser af plads, ro og tid til at lege længe og uforstyrret. I vores have har vi indrettet mange "rum i rummet" som indbyder til lege i små og store grupper: Sandkassen, mudderkøkkenet, vandbanen, klatrebaner, tovbaner, hjerterum, hørummet, det varme rum og bålpladserne.

I skoven har vi en **vogn fyldt med ting og rekvisitter** til lege og aktiviteter, som supplerer naturmaterialerne. Det kan f.eks. være 'madting' som skovle og spande eller tørklæder der kan være kapper eller bruges til at pakke ting ind eller i huler. Nogle gange bruger vi vores inderum i Det gule hus, da vi oplever inderummet kan give anledning til **nye rollelege og deltagelsesmuligheder**. Når børnene leger på

tværs af alder og køn bliver det enkelte barns mulighed for at spejle og udvikle sig større. Det giver gode muligheder for at udvise empati og passe på hinanden og lære af hinanden.

Den voksnes rolle:

Vi voksne skal være rollemodeller og støtte børnene med anerkendelse, omsorg og empati i deres personlige udvikling. Vi skal i vores arbejde både have fokus på det enkelte barn og fællesskabet. Det kan vi gøre ved daglige observationer af de enkelte børn og ved at lave alsidige pædagogiske aktiviteter med børnene i små og store grupper.

Vi skal turde gå med børnene og de tegn som de viser os; og vi skal give børnene rammer og struktur der skaber tryghed og inspirerer med nye udfordringer. Vi skal støtte og opmuntre det enkelte barn både i leg, hverdagssituationer og aktiviteter. Vi skal skabe en børnehave med mange forskellige "rum i rummet" hvor der er plads til at børnene eksperimentere, også med følelser, og hvor de voksne er klar til at gribe og guide børnene med fokus på børnenes perspektiver og deltagelsesmuligheder. Nogle gange guider de voksne vha narrative historiefortællinger og små rollespil. De kan omhandle elementer som hjælper og giver børnene indblik i netop de problematikker som børnene er optaget af. 'Dengang da jeg var 5 år havde jeg en ven. Desværre blev vi uvenner en dag, da ...'

Social udvikling

Her gennemgår vi, hvordan vi i Krudthus når de to pædagogiske mål i læreplanstema nr. 2: Social udvikling

De Pædagogiske mål for Social udvikling ifølge § 5 i 'Bekendtgørelse om pædagogiske mål og indhold i seks læreplanstemaer' lyder som følger:

- 1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.*
- 2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.*

På de følgende sider beskrives dagligdagen i Krudthus og hvilke områder vi løbende har fokus på, som særligt understøtter de to pædagogiske mål for Social udvikling.

Hvad vægter vi:

- At alle børn, medarbejdere og forældre bidrager til at skabe et dejligt børneliv.
- At der er mange forskellige fællesskaber børnene kan indgå i – de små og store, de sjove og skæve og de bæredygtige – på tværs af alder og køn og rum.
- At børnene har mindst en god ven - gerne flere.
- At børnene har masser af tid til leg og har de 'redskaber' der skal til for at komme ind i en leg, blive i legen og bidrage til legen.
- At børnene lærer at løse de små konflikter, der opstår i hverdagen og beder om hjælp fra de voksne, når der opstår et behov herfor.
- At alle voksne er gode rollemodeller, der er parate til i en periode at yde en ekstra indsats for at hjælpe et udsat barn eller voksen.
- At børn fyldes af *compassion*; At de lærer at udvise empati og omsorg for hinanden og glædes ved at gøre noget godt for den anden.
- At børnene oplever medindflydelse på deres hverdag og tager ansvar for, at fællesskabet fungerer og således dannes til at være fremtidens demokratiske verdensborgere.

Læringsmiljø:

Vi skaber et læringsmiljø, som giver børnene **rig mulighed for leg** det meste af dagen. Dermed får børnene mulighed for at **udvikle deres venskaber og gøre det, de har på hjertet**. Udendørs er der masser af plads, hvilket giver rig mulighed for at lege både stille og vilde lege. Der kan leges længe og fordybet uden forstyrrelser. Intet i naturen er skabt med en særlig funktion for øje, og det giver mulighed for masser af kreativitet i legen. I legen kan børnene udvikle samarbejdsevne, forhandlingsevne, konfliktløsning,

indlevelsessevne, empati samt alt det, der skal til for at opnå livsglæde og livsduelighed.

Derfor understøtter vores læringsmiljøer i høj grad at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber og udvikler empati og relationer, som det står i læreplanstemaet.

I vores læringsmiljøer med gode børnefællesskaber vægter vi **fælleslege med børn og voksne** højt – det kan være sanglege, fantasilege, fangelege, kamp- og styrke lege. Vi starter ofte dagen med BIB - 'Børn i bevægelse'. BIB er vores fælles udendørs Krudthus-samling. Vi leger, synger og bevæger os sammen. Børnene får besked om, hvad der er planlagt, og hvor i skoven vi skal hen. Herved skaber vi et stort fællesskab ('vi'-følelse) og giver børnene ny inspiration til deres egne lege.

Læreplanstemaets skriv om fællesskab bliver i høj grad understøttet af vores samlinger, men også generelt i vores aktiviteter i hverdagen, som det fremgår i det følgende.

Hvor er jeg glad for at vi har fundet sammen! Efter en dejlige fælles leg hvor børnene så nye kompetencer hos hinanden.

Vi opdeler ofte børnene i **mindre børnegrupper**. Vi oplever de små fællesskaber giver mere ro, nærvær og fællesskab imellem børnene og børn/voksne. I de små grupper er det ofte lettere for børnene at se hinandens styrker og ressourcer og hjælpe hinanden. Grupper laves med særligt udgangspunkt i de børn, som har behov for en ekstra indsats og under hensyntagen til børnenes venskaber.

De voksne ser, guider og vejleder børnene. Har et barn f.eks. svært ved at komme ind i en leg og blive i legen støttes barnet i at udvikle spørgeteknikker og måske opfordres barnet til at prøve at spørge selv f.eks. 'Må jeg være med i legen?'/ 'Må jeg være bager?' De voksne tilstræber at følge op på om det lykkedes barnet at komme ind og blive i legen. Har et barn svært ved at komme ind i lege kan vi voksne også sammen med barnet skabe en leg, der tager udgangspunkt i netop dette barns ressourcer og kompetencer. Normalt vil andre børn finde legen så spændende, at de ønsker at deltage. På denne måde kan vi hjælpe barnet med at vise egne ressourcer og komme ind i et fællesskab. Ved at de voksne deltager i legen sikrer vi således at, der er rummelighed og plads til alle og forskellighed bliver en styrke.

Vi hjælper børnene med at **lære at løse de små konflikter som opstår i livet.** Ved at give sig tid, være nærværende og stille åbne spørgsmål kan vi støtte børnene i at sætte ord på og finde løsninger i den konkrete situation. Eks. 'Hov her har vi et problem. Hvordan skal vi løse det?' Nogle gange kan vi hjælpe barnet med at være talerør. Andre gange forsøger vi at observere og at trække os lidt tilbage og give børnene en mulighed for at løse deres konflikter selv. Tilgangen afhænger også af børnenes alder. Den megen udendørsplads giver også børnene mulighed for at trække sig lidt tilbage og genfinde roen. Nogle gange spiller de voksne små rollespil og fortæller historier, som illustrer børnenes konflikter og udfordringer. Det hjælper børnene til at se livet fra en anden vinkel.

Vi bruger tid på at **observere** børnenes lege og fællesskaber for at blive klogere på børnenes indbyrdes relationer og deltagelsesmuligheder. Efterfølgende sparrer vi med hinanden om, hvordan vi bedst hjælper de børn, der lige nu har brug for en ekstra indsats.

Venogram

Vi interviewer alle børnene om, hvem de er venner med. På denne baggrund laves et **venogram**. Venogrammet giver os øget indsigt i børnenes venskaber og adgang til børnefællesskaberne. Vi kan få et ekstra billede af, hvilke børn, som befinder sig i udkanten af fællesskaberne, og som skal have hjælp til flere deltagelsesmuligheder. Vi inddrager forældrene, hvis vi skønner, at et barn har brug for ekstra hjælp f.eks. ved at opfordre til legeaftaler. Ofte gør vi brug af walk'n'talk sammen med forældrene, så vi hurtigt kan finde en løsning i fællesskab.

I vores læringsmiljø **eksperimenterer og udforsker børn og voksne** ofte sammen i naturen. Det skaber mulighed for at børnene kan lære sammen og af hinanden. Måske opstår nye relationer, når man finder sammen i fælles interesse og nysgerrighed.

Børnemøder

Vi afholder **børnemøder** i små grupper med et bestemt tema f.eks. 'Hvad er en god ven?', 'Livet i vandet' eller 'Hvordan ser jeg ud, når jeg er glad/sur...?'. Her lærer børnene i små grupper, at reflektere og udvikle ideer sammen – de lytter til hinanden og giver plads til hinandens ideer og meninger. Derved styrkes børnenes demokratiske dannelse, som også er en del af læreplanstemaet. Hver dag øver vi voksne os i at skabe situationer, hvor børnene oplever, at deres meninger tæller, og at de har medbestemmelse f.eks., kan en afstemning blandt børnene afgøre, hvor i skoven vi skal hen.

Vi ønsker læringsmiljøer, hvor **compassion** udvikles. Compassion handler blandt andet om at blive bevidst om sine egne og andres følelser, at føle empati og medfølelse og være nysgerrig overfor andre mennesker. Et eksempel herpå er vores førstehjælper. En 'førstehjælper' er det barn, der først viser omsorg for et andet barn der har brug for hjælp f.eks. hvis et andet barn græder. Barnet lærer at spørge: 'Hvad er der sket?', 'Hvor gør det ondt?', 'Er du ok?', 'Skal jeg puste på dig?' eller 'Skal jeg hente en voksen?' Måske er et kram eller pust fra en kammerat det, der skal til for det 'sårede' barn igen er parat. Herved bliver børnene mere hensynsfulde og lydhøre over for hinanden og oplever, at de selv kan hjælpe og passe på hinanden.

Den voksnes rolle

Vi voksne skal være aktive, nærværende og anerkendende med fokus på, at børneperspektivet inddrages i den daglige praksis. Vi skal lege sammen med børnene og lave aktiviteter, der understøtter og skaber deltagelsesmuligheder for alle børn. Samtidig skal vi skabe mulighed for at lade børn hjælpe og lære af andre børn. Vi skal nøje vægte, hvornår vi går bagved, går ved siden af eller går foran.

Vi skal være forbilleder, der er åbne og gode til sparring med hinanden om hele vores hverdag med udgangspunkt i vores værdier. Vi skal også være gode til at inddrage forældrenes ressourcer.

På den måde understøtter Krudthus det pædagogiske læringsmål 'Social udvikling' hver eneste dag.

Kommunikation Sprog

§3 i bekendtgørelsen om pædagogiske mål og indhold i sekslæreplanstemaer

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.

2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

Hvad vægter vi:

I Skovbørnehaven krudthus indtænkes sproget som en naturlig del af alt hvad vi gør – i aktiviteter, i børnenes lege og i samværet med børnene og mellem børnene. Vi vægter at børnene møder sproget i så mange forskellige sammenhænge som muligt.

Vi vægter de nære relationer, hvor sproget udvikles. Vi arbejder ofte i mindre grupper og er nærværende voksne, hvilket skaber mulighed for mange sprogmættede situationer med ro og tid til fordybelse

Børnene skal blive i stand til at kommunikere følelser, tanker, ideer og oplevelser til os og hinanden. De skal kunne udtrykke deres ønsker og behov. De skal lære at lytning er en vigtig del af kommunikation ligesom de skal kunne stille relevante spørgsmål til hinandens oplevelser.

Vi skaber også rammerne for, at børnene kan have længerevarende dialoger, reflektere og udvikle ideer sammen.

Vi er nysgerrige på hvad børn vil sige. Vi spørger ind og undersøger børnenes hensigter frem for at komme med færdige svar.

Læringsmiljøer

Naturen er ét af vores læringsmiljøer, der hele tiden ændrer sig og er en rig **kilde til nye spændende og meningsfulde dialoger og undersøgelser**. Det kan være når vi bevæger os afsted i skoven, hvor vi f.eks. opdeler os i mindre grupper med hver en voksen. Vi snakker sammen om og sætter begreber på det vi oplever. F.eks. de insekter, fugle og træer vi ser undervejs og som børnene ønsker at vide mere om. Børnene bliver herved i stand til at indgå i **dialog, lytte til andre og kommunikere ud fra det de ser og hører**. De voksne er **rollemodeller**, der lytter, giver sig tid til at være **nærværende, undres og stille hv- spørgsmål samtidig med, at de voksne er anerkendende og varme og har et tydeligt kropssprog**.

Vi øver os i **demokratiske dialoger og inddrager børnene i vores** planlægning og i løsninger lige fra hvilken vej vi skal gå i skoven til hvordan vi deles om favoritskovlen i sandkassen. Børnene oplever således, at sprog er et nyttigt redskab i kommunikation og at deres **meninger tillægges værdi**. Børnene oplever også, at **kompromisser** er en del af livet, når de haft mulighed for at **udtrykke deres ønsker og er blevet hørt**, men at det ikke nødvendigvis er deres ide der gennemføres. Sammen gribes børnenes ideer og interesser og vi bevæger os ud på eventyr i naturen.

De voksne leger sammen med børnene og her er **sproget et vigtigt værktøj til at indgå i og udvikle lege. Vi lærer børnene at løse små konflikter** i hverdagen og guider børnene, så de kan **sætte ord på deres følelser og tanker**. Vi hjælper børnene med at **byde ind** med sproglige løsninger og egne erfaringer. Den voksne er nærværende og giver sig tid til at hjælpe børnene med at finde løsninger via hv-spørgsmål i den konkrete situation. Eks. 'Hov her har vi et problem. Hvordan skal vi løse det?' Den voksne kan også hjælpe med formuleringer og forslag til, hvad børnene kan sige og gøre og derved give børnene konkrete værktøjer ved behov f.eks. 'Må jeg låne skovlen efter dig?'

Eller ved en efterfølgende **narrativ fortælling eller et rollespil** af de voksne over en tilsvarende situation. Her visualiserer de voksne ordene, tanker og følelserne og kommer med forslag til hvordan en svær situation kunne håndteres. Humor er en vigtig del af vores fællesskab.

Vi ønsker et miljø fuld af **compassion** (se afsnittet om socail udvikling). Vi hjælper derfor børnene med at **sætte ord på deres følelser og blive gode til aflæse hinandens mimik og kropssprog og handle herpå**. Det sker både i den konkrete situation og til børnemøder. Her leger vi og snakker f.eks. om 'Hvordan ser jeg ud når jeg er vred/glad?' eller tegner de forskellige ansigtsudtryk

Sprog udvikles med **eventyr, rim og remser, historielæsning, historiefortælling og sang**, som er en fast del af hverdagen. Børnene har altid adgang til billedbøger og faglitteratur om naturen. Vi spiller og fortæller H.C. Andersens eventyr sammen med børnene i skoven, rimer med Halfdan Rasmussen og Jakob Martin Strid og hvert 2. år har vi et stort tema om nordisk mytologi.

Vi finder, undersøger, laver **science** eksperimenter og undres over alle de spændende ting vi finder i naturen f.eks. forunderlige svampe i mange farver og former, skarnsbasser og mystiske galler på træerne. **Børnene er fulde af spørgsmål, lytter til hinanden og reflekterer sammen og sproget blomster i vores meningsfulde dialoger.**

Vi har valgt at udpege en pædagog til særlig **sprogansvarlig** for at tilgodese børn der har brug for en særlig indsats. Ud fra vores værdier om at se ressourcerne hos det enkelte barn arbejdes med udgangspunkt i børnenes interesser. Er et barn f.eks. meget glad for sang kan børnesange være udgangspunkt for en særlig indsats. Vi leger også sproget ind via brug af kroppen.

Vi har lavet sprogposer med dialogisk læsning som forældrene kan få med hjem.

Den voksnes rolle

Det er alt afgørende, at den voksne kommunikerer nysgerrigt, spørgende, åbent og interesseret og er nærværende.

Den voksne er hele tiden rollemodel og må forvente, at sproglige vendinger som vi bruger ofte, også kan høres hos børnene.

Børneperspektiv

Kommunikation skal tage udgangspunkt i børnenes interesser. Børnene skal være med til at sætte dagsorden for hvad vi taler om i mindre grupper, ved frokosten og i samlinger. Den voksne skal forsøge at sætte sig i barnets sted og spørge ind til det som er interessant for barnet.

Krop, sanser og bevægelse

Her gennemgår vi, hvordan vi i Krudthus når de to pædagogiske mål i Læreplanstema nr. 4: Krop, Sanser og bevægelse.

De Pædagogiske mål ifølge § 9 i 'Bekendtgørelse om pædagogiske mål og indhold i seks læreplanstemaer' lyder som følger:

- 1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.*
- 2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.*

Beskrivelserne af dagligdagen i Krudthus på de følgende sider viser, hvordan vi binder dagens aktiviteter og børnenes input sammen for at understøtte målene. Vi har fremhævet de aktiviteter, som særligt understøtter de to pædagogiske mål for krop, sanser og bevægelse.

Hvad vægter vi:

- Børnenes bevægelsesglæde.
- At børnene får rige muligheder for læring via kroppen i oplevelser, leg og sansning.
- At børnene både oplever vild og risikoorienteret leg, og lærer at finde deres indre ro.

At børnene skal støttes i at bruge, udfordre, eksperimentere, mærke og passe på deres krop, da det er grundlaget for fysisk og psykisk trivsel.

Læringsmiljøer:

Børnene er deres krop og oplever hele verden gennem deres krop. Vi er næsten altid udenfor og naturen er det ideelle læringsmiljø med masser af plads og rum til at udfolde sig. Vi ønsker at børnene skal bruge deres **sanser og tage på eventyr og opdagelsesrejse udendørs såvel i vores have i Krudthus som i naturen.**

Derfor understøtter vores udendørs læringsmiljø at alle Krudthus' børn udfordrer og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på jf. læringsmål 1. Deusden arbejder vi, så de to læringsmål bliver flettet sammen, som det kan læses i de næste beskrivelser af Krudthus' aktiviteter. Når børnene bevæger sig frit i det store rum, **med himlen som loft og træer, bakker og huller som forhindringer er læringsmiljøet uendeligt.** Børnene føler bladene i hænderne, dufter skovbunden og hører fuglenes sang. Måske smides skoene og børnene mærker græsset, der kilder under fødderne. Krible krable dyr findes og undersøges. At mærke et insekts kilden og måske høre deres lyde er en meget sanselig oplevelse, der huskes selv som voksen. På turen i skoven møder børnene et væld af muligheder, når de **bevæger sig afsted i eget tempo i et uforudsigeligt og varieret læringsmiljø.** Mange børn søger hen mod væltede træstammer, høje stubbe eller et klatretræ.

Børnene udfordres sansemotorisk, og det kræver både **mod, styrke koncentration, koordination samt fornemmelse af rum** at klatre og balancere på træstammer og træer. Da disse er uforudsigelige og ujævne. At klatre er derfor ikke bare en fysisk udfordring men også en test af mod med dertil hørende succesoplevelser. Træklattring kan også være socialt, idet

børnene giver hinanden råd og vejledning til at komme højt op og måske leger samtidig med at de klatrer.

Nogle børn vælger at løbe ned ad bakker og føle glæden ved at kunne holde balancen i fuld fart og bruge kræfter sammen. Det kan være i et grinende fællesskab eller når børnene udfordrer sig selv og hinanden i et vildt kapløb. Børnene opildner og inspirerer hinanden. **De tør prøve nyt og får styrke og mod på livet samtidig med at de udvikler bevægelsesglæde.**

Mange børn drages mod og vælger at hoppe i vandpytter på en regnvejrsdag. Måske stikker børnene hænderne i vandet eller kaster sten og pinde i vandpytten. Et eksempel på at naturen er fyldt af **spontane læringsmiljøer, hvor kroppen er i aktivitet, sansende og undersøgende og måske fuld af latter**. En sommerdag kan børnene smide sko og strømper og mærke vandet mellem tæerne. Nogle gange bliver vi våde og kolde og må hjem og skifte tøj. **Men det er god læring at mærke sin grænse, overvinde sig selv og finde særlige kræfter frem - gerne med hjælp fra andre.**

I Krudthus har vi en **vandbane** og masser af mulighed for vandleg i sandkassen, som skaber et ideelt læringsmiljø til **konstruktion og kropslig udforskning**.

Vi leger **cykellege** i Krudthus. Børnene øver sig i at starte og stoppe, at holde afstand, fange sæbebobler, glæden ved fart og at blive sikre cyklister. Børnenes selvtillid vokser og efterhånden som børnene bliver gode cyklister tager vi på længere **cykelture** med stor glæde, fysisk udfoldelse og mod. I skoven har børnene altid adgang til snitteknive og hjemme i Krudthus har vi et stort **træværksted**. Der snittes alt fra gafler til nisser og egne opfindelser under dyb koncentration, kreativitet og skaberlyst. **Finmotorikken** udfordres, når der skal saves, snittes, hamres og slibes og laves arbejdstegninger. Finmotorikken bruger børnene ofte i skoven f.eks. når vi undersøger og tegner de fundne krible-krable dyr eller en sommerdag, når vi sætter skovjordbær på strå.

Læringsmiljøer i naturen tilbyder masser af plads til stille fordybelse eller afslapning. Det kan være vi ligger og kigger op i trækronerne og ser grene og blade svaje eller ser skyerne danse hen over himlen. Måske hænger vi en hængekøje op, hvor børnene kan ligge og lytte til skovens lyde. Børnene oplever herved, at være **tilstede i nuet og finde roen i kroppen**.

Vi laver gerne **bål** med det brænde vi har fundet i fællesskab. Det er **sanseligt samvær og virker meget beroligende** at sidde foran bålet og kigge ind i flammernes dansen og farvespil. Måske dufter det samtidig af bålmad. Det kan være suppe lavet på duftende urter og grønsager fra naturen og vores køkkenhave, hvor børnene følger naturens cyclus.

I skoven smager vi på **naturens skatkammer af urter og blade**. En forårsdag kan det være nyudsprugne bøgeblade eller skovsyre. Vi taler om hvordan noget smager og hvordan det opleves i munden. Måske udfordrer vi børnene til at smage på myrer. Det kræver mod men vækker stor begejstring og succesoplevelse at gøre. Børnene bruger deres **sanser og finmotorik** når

de plukker, forbereder, dufter og smager mens vi f.eks. tapper birkesaft, laver hyldekærester, æblemost og hyldebærsuppe.

Årstidernes skiften er i sig selv gode sanseoplevelser. Børnene ser og mærker at hver årstid er ganske særlig. Lyset og farverne, der skifter f.eks. den lysegrønne forårsbøg eller efterårets brune blade, som vi kaster med efter hinanden og op i luften, så det regner ned. Vinterens kulde mærkes, når vi kaster snebolde og suser ned af bakkerne på kælke. Alt sammen skønt når man er sammen i et fællesskab.

I vores læringsmiljøer vægter vi **fælleslege**, hvor vi leger, synger og bevæger os sammen. Det kan være sanglege som 'Tornerose var et vakkert barn.', fangelege som 'Alle mine kyllinger kom hjem' eller gamle lege som 'Hvad er klokken Hr. Løve?'. Målet er at børnene tager legene til sig, selv leger legene og får ny inspiration til deres egne lege. Vi leger også fælles kamp- og styrkelege, hvor børnene afprøver egne og andres grænser, opbygger mod og styrke og lærer at aflæse de andre børns kropssprog.

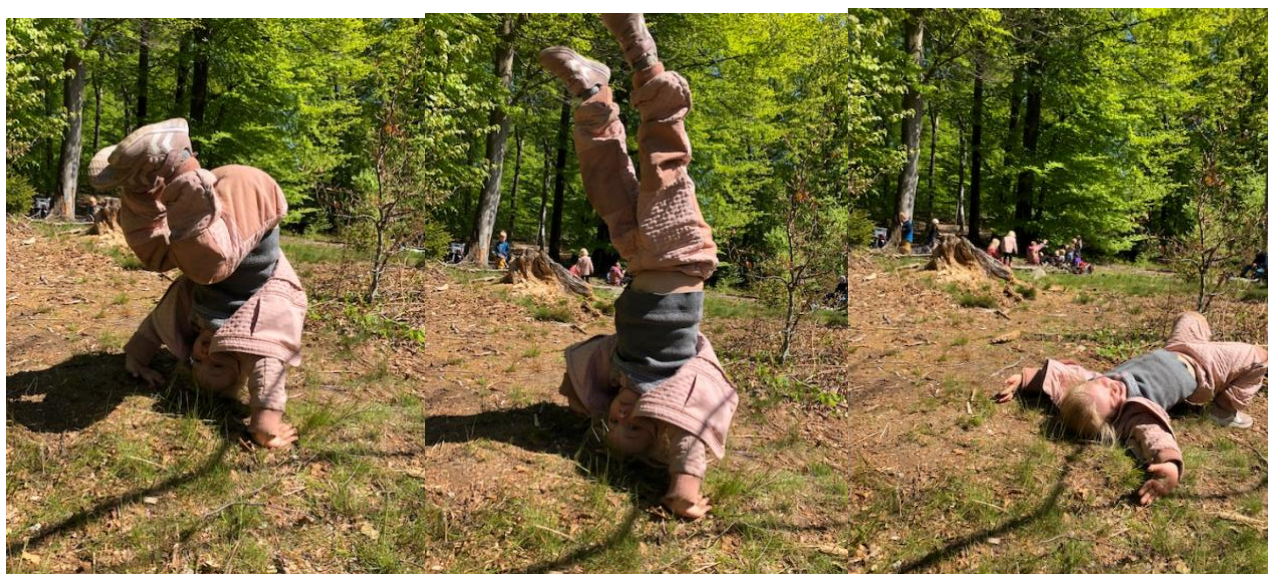
Vi starter ofte dagen med **BIB - 'Børn i bevægelse'**. BIB er vores fælles udendørs Krudthus-samling, som er fuld af sang, bevægelse og leg og giver en dejlig kropslig fornemmelse fra dagens start. Det pædagogiske læringsmiljø i Krudthus understøtter derfor i høj grad, at børnene bliver fortrolige med deres krop, kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse, som det står i læringsmål 2.

Den voksnes rolle:

Vi voksne skal være åbne og fordomsfri ifht. børnenes måde at bevæge sig på, og vi skal turde gå med på børnenes ideer, udfordre dem og lade os udfordre (nærmeste udviklingszone). Vi skal som voksne tro på at børnene kan,

samtidig med at vi passer på dem. Vi skal pirre deres nysgerrighed og selv være de gode eksempler både i bevægelse og i at finde ro. Vi skal kramme børnene, tumle med dem, klatre med dem og lege sammen med dem.

Børneperspektiv, at have respekt for børnenes grænser og ønsker. At støtte børnene i deres mening og lytte til deres stemme.

‘Verden set fra hovedet – jeg kan og vil!’

Natur, udeliv og science

Her gennemgår vi, hvordan vi i Krudthus når de to pædagogiske mål i Læreplanstema nr. 5: Natur, udeliv og science

Pædagogiske mål ifølge § 11 i bekendtgørelse om pædagogiske mål og indhold i seks læreplanstemaer:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får oplevelser med og i naturen og får oplevelser i et inspirerende udemiljø.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn kan eksperimentere og lege i naturen og børnene skal opleve at science er en del af hverdagen.

Beskrivelserne på de følgende sider giver udtryk for, hvordan vi igennem vores pædagogiske arbejde opfylder de to mål i læreplanstemaet.

Hvad vægter vi:

- Udeliv.
- At sanse og opleve glæden ved at være i naturen.
- At følge årstiderne.
- Tid og plads til børnenes leg og kreativitet udendørs.
- Kropslig udfoldelse og bevægelsesglæde i naturen.
- Roen og æstetikken i naturen.
- At børnene får stort naturkundskab. Viden om naturen betyder, at børnene kan blive bevidste om at passe på, værdsætte og respektere naturen og derfor agere bæredygtigt.
- Bæredygtighed.
- At dyrke nysgerrighed, at eksperimentere og en gryende interesse for science.

Læringsmiljøer:

Naturen er det ideelle læringsmiljø. Vi gør ophold og leger mange forskellige steder i naturen, og børnene oplever naturen som et læringsmiljø, der er fyldt af **magi og fantasi**. Den er **rummelig, foranderlig, uforudsigelig** og med omgivelser der ikke er forudbestemt f.eks. når vi finder årets første anemone, salamanderen der vågner af vinterhi eller tramper i en uimodståelig vandpyt. Naturmaterialer giver børnene større frihed til at bruge deres fantasi og lærer børnene at forhandle om tingenes betydning. Vi færdes mange forskellige steder i naturen. **Børnene får mulighed for at skabe deres egne steder og tillægge stederne sin egen betydning.** Vi har sammen med børnene givet de forskellige steder i skoven navne f.eks. Elefanthullet, Ulvehulen eller Drømmehaven.

Vi oplever at vores læringsrum udendørs med **masser af plads til leg og bevægelse og fordybelse også betyder mindre støj, stress, færre konflikter og mulighed for at være hensynsfulde og vise lydhørhed overfor hinanden.** Det betyder god tid til længerevarende dialoger.

Og det at vi er en skovbørnehave og primært er udendørs og i naturen gør, at vi hver eneste dag giver alle børn oplevelser med og i naturen og i et inspirerende udemiljø, som det står i det første pædagogiske mål i dette læreplanstema.

I naturen er der også rig mulighed for at skabe **gode børnefællesskaber**. Hulebyggeri er et eksempel på gode fællesskaber og leg samtidig med glæden ved at skabe, fordybe sig, samarbejde og bruge sin fantasi.

Kan vi rense vand?

Vi voksne skaber rammerne i naturen, så børnene får mulighed for at **lære gennem rige kropslige oplevelser, sansninger, science: undersøgelser og eksperimenter**, samtidig med at vi voksne formidler faktuel viden til børnene. Når børnene således nysgerrigt ønsker at vide mere om f.eks. om 'Hvorfor kravler biller

opad?', 'Hvor mange ben har en bænkebidder?' eller 'Hvor stærk er en myre?', så hjælper vi dem med at finde svaret gennem undersøgelser, små forsøg, via bøger, internetsøgning, lege og sange, åbne spørgsmål og dialog.

Vi tilbringer mange timer i træk i naturen. Det giver mulighed for et læringsmiljø **med tid og ro til fordybelse og dyb koncentration**, hvad enten det er i legen, eller når vi undersøger vores naturfund. Børnene styrker deres **opmærksomhed, når de finder, ser, viser, rører, dufter, undersøger, eksperimenterer og samtaler med andre børn og voksne om de fundne planter, dyr og naturfænomener**. I naturen er der masser af plads og børnene får rig mulighed for at række sig væk fra de mange indtryk og reflektere over det set og oplevede. Børnene mærker f.eks. roen og fantasien spire, når vi ligger stille og kigger på skyerne danse hen over himlen eller kigger op på de ny udsprungne grønne bøgetræer en solrig forårsdag.

Naturen er et læringsmiljø fuld af **smukke sanseindtryk – men rummer også mulighed for dybe tanker om liv og død**, når vi f.eks. finder en død spidsmus og vi overvejer, hvorfor den ligger lige her på skovstien. Alt i alt oplever vi et læringsmiljø der er den ideelle ramme for at skabe livsglæde, trivsel og udvikling. Vi medbringer en **vogn** i skoven fuld af materialer som passer til årstiden og børnenes optagethed og skaber på den måde mange små læringsrum. Vognen kan f.eks. indeholde snitteknive og save, bøger til læsning, fagbøger, tegneartikler, kikkerter, tørklæder, små spil og skovmatematik.

Hjemme i Krudthus har vi indrettet et **science-rum**. Herved har vi et læringsrum, der opfordrer til yderligere konstruktioner og eksperimenter. Vi har periodevis længerevarende science-temaer f.eks. 'Sol og lys' og 'Livet i vand' afhængigt af hvad børnene er særligt optaget af. Sammen med børnene eksperimenter og undersøger vi voksne. Men vi lægger også vægt på, at der er læringsmiljøer med **spændende materialer og redskaber** som børnene sammen kan eksperimentere videre med hen over hele dagen.

Vi voksne øver os i at **stille spørgsmål og materialer til rådighed fremfor at give børnene direkte svar på deres spørgsmål**. Børn og voksne har sammen lange **dialoger og refleksioner** om det børnene er optaget af. Herved opnår børnene mulighed for at **tiltro til egne tanker, og at vi i fællesskab kan finde gode løsninger og forståelser af vores omverdenen**.

Vi inddrager **FN's 17 verdensmål** og skaber læringsmiljøer, hvor børnene får en gryende forståelse for, at de kan **gøre en forskel i Verden**. Børnene lærer om **bæredygtighed** f.eks. hvad det vil sige at passe på naturen ved at undgå at smide skrald i naturen og indsamle andres skrald. Børnenes ideer til hvordan vi passer på naturen afprøves f.eks. regnvandsindsamling til leg i sandkassen. Vi tager på genbrugsstationen og lærer om affaldssortering. I Krudthus sorterer børnene affald og genbruger det til skraldekunst. Vi følger plastiks livscyklus og undgår selv plastik i madpakken.

Børnene vælger, hvad de vil så i køkkenhaven og plante i vores drivhus. De oplever planternes cyklus og mærker glæden ved egen formåen. Børnene får herved viden om, at **deres mening er værdifuld og har betydning, og at de kan påvirke og være medskabere af deres hverdag – og dermed også forandre verdens fremtid i en bæredygtig retning. Vores vision er: 'Med hjertet forandrer vi verden!' (....og det kræver jo heldigvis også ånd og masser af viden).**

Sammen på vej ud på eventyr....

Den voksnes rolle

Vi voksne skal få øje på børnenes nysgerrighed, er aktivt lyttende og hjælper børnene med at sætte ord på det de gør, og det de opdager. Det handler ikke om at kende alle svarene men om at tage børns spørgsmål alvorligt og eksperimentere og undre sig sammen.

Vi skal udfordre børnenes fantasi og viden og men også turde give slip og følge børnenes ideer og tanker, når vi sammen undersøger og eksperimenterer. Vi voksne skal lege sammen med børnene og være medundersøgende og skabe deltagelsesmuligheder for alle børn. Samtidig skal vi skabe mulighed for at lade børn lære af andre børn. Vi skal nøje vægte, hvornår vi går bagved, går ved siden af eller går foran.

Alt eksemplerne fra vores hverdag og pædagogiske redskaber understøtter i høj grad det andet pædagogiske mål, nemlig at alle børn kan eksperimentere og lege i naturen og opleve at science er en del af hverdagen.

Hvad mon vi finder?

Kultur, æstetik og fællesskab

Her gennemgår vi, hvordan vi i Krudthus når de to pædagogiske mål i Læreplanstema nr. 6: Kultur, æstetik og fællesskab.

De pædagogiske mål ifølge § 13 i 'Bekendtgørelse om pædagogiske mål og indhold i seks læreplanstemaer':

- 1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier?*
- 2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.*

Vi har i det følgende beskrevet, hvordan hverdagen og vores strategiske arbejde og planlægning understøtter de to pædagogiske mål i dette læreplanstema.

Hvad vægter vi:

- Rummelighed og forskellighed. Vi ser forskellighed som en styrke til at skabe meningsfulde fællesskaber.
- Bæredygtige fællesskaber.
- En rig tradition hen over året.
- Skabende processer, hvor vi følger børnenes spor.
- At børnene er medskabere af vores hverdag og kultur.
- Tid til fordybelse.

Læringsmiljøer:

Når børnene starter, er det vigtigt, at de lærer Krudthus og naturen omkring os at kende. Vi ønsker, at børnene inddrages i vores særlige **Krudthus fællesskab, som er baseret på en rummelig og favnende ånd, hvor vi anser forskellighed blandt både børn og voksne som en styrke.** Vi ønsker børnene og deres familier får oplevelse af at høre til og føle sig tryk i vores kultur.

Vi giver os god tid til at lære børn og familie at kende og arbejder ofte i små grupper. Vi anser familiernes ressourcer som en vigtig del af vores fællesskab og læringsmiljø.

Høstfest- vi høster egne grøntsager og børnene medbringer også grøntsager

Vi har mange **traditioner** hen over året som understøtter vores hverdag og danske traditioner. Vi har f.eks. høstfest, hvor vi høster vores dyrkede grøntsager, synger 'Marken er mejet' og danser folkedans.

Vi arbejder med **FN's Verdensmål** herunder verdensmål nummer 1 som er 'Afskaf fattigdom'. Med børnenes input vil vi skabe et læringsmiljø, hvor dette emne kan afdækkes og forhåbentlig give indblik i andre kulturelle værdier og normer. Hvilket især opfylder det første pædagogiske mål.

Det andet pædagogiske mål nævner bl.a. materialer, redskaber og medier. I Krudthus får børnene kendskab til mange **forskellige materialer og værktøjer**, som de selv og sammen med andre børn og voksne kan eksperimentere med:

Det kræver dyb koncentration at bore

I skoven har børnene altid adgang til snitteknive og hjemme i Krudthus har vi et **træværksted**. Der snittes alt fra gafler til nisser under dyb koncentration og kreativitet. Finmotorikken udfordres, når der skal saves, snittes, hamres og slibes. Arbejdstegetninger fremstilles, når børnene opfinder nye ting i værkstedet og ofte samarbejder børnene, prøver hinandens ideer af og skaber ting sammen.

Uderummet er smukt og sanseligt og **børnenes fantasi og skabertrang stimuleres i mødet med naturmaterialer**. Hvad enten det er, når børnene laver insekter af ler, pinde og blade eller f.eks. fremstiller sommerfugle til fortællingen om den 'Irgrønne søheks'. Vi maler med naturens farver f.eks. mælkebøtter og blade, hvor planternes saft gnides direkte på på papir, hvorved de afgiver farve.

Børnene oplever **æstetikken og finder skønhed** i sneglenes slimspor, guldsmedens facon, edderkoppens spind, blomsterne eller skyerne, der danser hen over himlen.

I skoven skærper vi vores **opmærksomhed for former og faconer**, når vi går på opdagelse og leder efter dyrespor. Vi finder dyreveksler, dyrelort, skrabemærker på træerne, hjortens sovested, grankogler som dyrene har spist af, uleglyp og mange andre skatte. Nogle gange samler vi vores fund og laver udstillinger hjemme i Krudthus, som vi deler med familien. Vi oplever naturen som et uudtømmeligt skatkammer med mangfoldige læringsrum.

I vores Timida-værksted har vi **genbrugsmaterialer** i sjove farver og faconer, som børnene med brug af lim og maling kan fremstille alt fra rumraketter til 'pytknapper' - afhængig af hvad de er optaget af.

Vores læringsrum er fyldt af **højtlesning, eventyr, rim, historiefortælling og rollespil** fra de voksne. Vi oplever ofte, at børnene efterhånden går **fra at være lyttende til selv at være skabende og fortællende**.

Ren skovmagi: Hvad mon regnbuen gemmer?

Alt dette er med til at stimulere børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier, som det står i det andet pædagogiske mål for dette læringsplanstema.

